

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2023

Tarkastuslautakunnan havainto	Vastaus															
<p>Aluevaltuuston 12.9.2022 § 79 päätöksellä hyvinvointialuestrategian toteutumisen seurantaan on asetettu yhteensä 39 mittaria. Tarkastuslautakunta suosittelee sisällyttämään mittareille määritellyt tavoitearvot strategian raportointiin, että onnistumista voidaan arvioida.</p>	<p>Strategia- Ja Kehitysjohtaja / Tietojohdaja</p> <p>Tavoitearvot voidaan sisällyttää strategian raportointiin.</p>															
<p>Tilinpäätöksessä 2023 strategisten tavoitteiden mittarien toteumat osoittavat vihreiden liikennevalojen mukaan pääosin positiivista tulosta. Mittarin toteuman luokittelussa on käytetty liikennevalomallia. Tarkastuslautakunta suosittelee, että liikennevalomallissa käytettyjen värien merkitys avataan raportoinnissa sanallisesti.</p>	<p>Strategia- Ja Kehitysjohtaja / Tietojohdaja</p> <table border="1" data-bbox="862 496 2036 735"> <thead> <tr> <th data-bbox="862 496 1182 568">Målvärde Tavoitearvo</th> <th data-bbox="1191 496 1473 568">Gränsvärde grönt Raja-arvo vihreä</th> <th data-bbox="1482 496 1765 568">Gränsvärde gult Raja-arvo keltainen</th> <th data-bbox="1774 496 2036 568">Gränsvärde rött Raja-arvo punainen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="862 571 1182 676">Lägsta sjuklighetsindexet i Finland/Suomen matalin sairastavuusindeksi</td> <td data-bbox="1191 571 1473 676">Lägst i Finland Suomen matalin</td> <td data-bbox="1482 571 1765 676">Bland de 3 bästa Kolmen parhaan joukossa</td> <td data-bbox="1774 571 2036 676">Sämre än de 3 bästa Huonompi kuin kolme parasta</td> </tr> <tr> <td data-bbox="862 679 1182 735">7,7 %</td> <td data-bbox="1191 679 1473 735"><6,0 %</td> <td data-bbox="1482 679 1765 735">6-10 %</td> <td data-bbox="1774 679 2036 735">>10 %</td> </tr> </tbody> </table> <p>Sanallinen selitys mittareiden tuloksista on suunnitteilla ja tämä tulee käyttöön ensi talousarviosta lähtien.</p>				Målvärde Tavoitearvo	Gränsvärde grönt Raja-arvo vihreä	Gränsvärde gult Raja-arvo keltainen	Gränsvärde rött Raja-arvo punainen	Lägsta sjuklighetsindexet i Finland/Suomen matalin sairastavuusindeksi	Lägst i Finland Suomen matalin	Bland de 3 bästa Kolmen parhaan joukossa	Sämre än de 3 bästa Huonompi kuin kolme parasta	7,7 %	<6,0 %	6-10 %	>10 %
Målvärde Tavoitearvo	Gränsvärde grönt Raja-arvo vihreä	Gränsvärde gult Raja-arvo keltainen	Gränsvärde rött Raja-arvo punainen													
Lägsta sjuklighetsindexet i Finland/Suomen matalin sairastavuusindeksi	Lägst i Finland Suomen matalin	Bland de 3 bästa Kolmen parhaan joukossa	Sämre än de 3 bästa Huonompi kuin kolme parasta													
7,7 %	<6,0 %	6-10 %	>10 %													
<p>Tilinpäätöksessä 2023 strategisten tavoitteiden toimenpiteiden edistymiset osoittavat pääosin positiivista tulosta eli toimenpide on valmis tai etenee suunnitellusti. Toimenpiteiden analysoinnissa on kuvattu tehtyjä toimenpiteitä. Tarkastuslautakunta suosittelee, että toimenpiteiden analysoinnissa kuvataan selkeästi myös toimenpiteet, jotka ovat kesken tai aloittamatta sekä näiden mahdolliset vaikutukset strategisten tavoitteiden toteutumiseen kokonaiskuvan saamiseksi toimenpiteen edistymisestä ja vaikutuksesta.</p>	<p>Strategia- Ja Kehitysjohtaja / Tietojohdaja</p> <p>Kehitysehdotus on hyvä ja otetaan käyttöön vuoden 2024 toimintakertomuksessa.</p>															
<p>Tilikauden 2023 tulos oli 38,0 milj. euroa alijäämäinen. Hyvinvointialueita ohjaava lainsäädäntö edellyttää, että talouden tulee olla tasapainossa vuoteen 2026 mennessä. Aluevaltuusto on 12.6.2023 § 39 hyväksynyt Pohjanmaan hyvinvointialueen vuosien 2023–2026 tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman, joka sisältää muun muassa talouden tilannekuvan, sopeuttamistason, hyvinvointialueen toimintaympäristö- ja megatrendianalyysin ja ohjelman toimenpiteet.</p>	<p>Talousjohtaja / Hyvinvointialuejohtaja</p> <p>Vuodesta 2024 lähtien toimenpiteet ja niiden vaikutukset raportoidaan säännöllisesti. Tämä tehdään nykyisin myös ministeriöön.</p>															

<p>Maaliskuussa 2024 päivitetty sopeuttamistaso vuosina 2023–2026 on yhteensä 77 milj. euroa, josta tilikauden 2023 sopeuttamistaso 10 milj. euroa on toteutunut. Kertynyt ylijäämä suunnitelmakauden lopussa vuonna 2026 on noin 5 milj. euroa.</p> <p>Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä sekä päätetyissä että tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman toimenpiteissä pysymistä sekä tarkan taloudenpidon ja –seurannan noudattamista. Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee sopeuttamisohjelman kehityskohteiden toimenpiteiden edistymisen raportointia siten, että on mahdollista arvioida säästötoimenpiteiden toteutumista.</p>	
<p>Tilinpäätöksessä tavoitteen toteumaa, mittarin ja toimenpiteen tilaa luokiteltiin sekä liikennevalomallilla että sanallisesti. Vihreä väri kuvasti valmista ja keltainen väri käynnissä olevaa. Mittarin tilana oli käytetty myös punaista väriä, mistä ei ollut sanallista luokittelua. Seitsemästä (13 %) mittarista puuttui tavoitearvo ja kuudesta (11 %) mittarista toteuma-arvo. Osasta mittareista puuttui mittarin yksikkö tai mittarin esittämistapa ei ollut muutoin riittävän ymmärrettävä. Sitovan tavoitteen toteutumisen edellytys tai luokittelu käynnissä olevaksi jäi osittain avoimeksi. Tuleeko tavoitetaso saavuttaa kaikissa mittareissa, että sitova tavoite on valmis?</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee tarkentamaan toiminnallisten tavoitteiden esittämistä ja avaamaan sanallisesti luokittelujen kriteerit.</p>	<p>Tietojohtaja</p> <p>Toimialojen tavoitteita ja mittareita on vielä kehitettävä. Yksi syy tavoitearvon puuttumiseen voi olla se, että toiminta ja organisaatio ovat uusia, minkä vuoksi tavoitearvoa on vaikeaa vahvistaa. On myös voitu valita mittari, jota ei joissain tapauksissa voi raportoida numeerisesti. Mikäli tarkoitetaan toimialojen tavoitteita ja mittareita, toimialajohtajat tarvitaan mukaan näiden kehittämiseen.</p>
<p>Pohjanmaan hyvinvointialueen hankintoja ohjaa tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan muun muassa laki julkisista hankinnoista, jota täsmentää Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymän hallituksen 25.10.2021 § 67 hyväksymä hankintaohje ja 16.12.2021 § 102 hyväksymä hankintoja koskeva päätösvalta.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee hankintaohjeen ja hankintoja koskevan päätösvallan ohjeen päivittämistä välttämättömin teknisin korjauksin.</p>	<p>Hallintojohtaja</p> <p>Uusi Pohjanmaan hyvinvointialueen hankintoja koskeva päätösvalta on hyväksytty aluehallituksessa 4.4.2022. Sitä on noudatettu tähän asti, ja päivitetty versio päätösvalta-asiakirjasta ja itse hankintaohjeista tuodaan aluehallituksen päätettäväksi syksyllä 2024. Päivityksessä ohjeita selkeytetään entisestään hyvinvointialueen organisaatorakenteen pohjalta.</p>
<p>Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan Pohjanmaan hyvinvointialue on Länsi- Suomen yhteistyöalueeseen kuuluvana hyödyntänyt yhteistyötä terveydenhuollon tarvikkeiden hankinnoissa.</p>	<p>Hankintajohtaja</p> <p>Aluevaltuusto on 10.6.2024 § 36 hyväksynyt Länsi-Suomen yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen 2024-2025. Yhteistyösopimuksessa on vahvistettu viisi strategista menestystekijää ja niiden alaisia erilaisia asiakokonaisuuksia. Hankinnat sisältyvät asiakokonaisuuteen 2 a, tiivistävä hankintayhteistyö. Hyvinvointialueiden hankintapäälliköt ovat asiakokonaisuuden vastuhenkilöitä, Satakunnan hyvinvointialue</p>

<p>Tarkastuslautakunta suosittelee kartoittamaan hankintayhteistyön laajentamisen ja kehittämisen mahdollisuuksia yhteistyöalueella.</p>	<p>toimii kokoonkutsujana. Nykytilanteessa hankintojen YTA-työryhmä etsii ensimmäistä yhteistä hankintakohdetta.</p>
<p>Kehittämiskohteena hankintayksikössä todetaan olevan kilpailutuskalenterin käyttöönotto kilpailutusten suunnittelun avuksi ja toimittajien tietoisuuden lisäämiseksi tulevista kilpailutuksista. Lisäksi viestiminen hyvinvointialueen verkkosivuilla suunnitteilla olevista hankinnoista ja myös voimassa olevista sopimuksista vahvistaisi hankintayksikön mukaan hyvinvointialueen houkuttelevuutta ja avoimuutta.</p> <p>Tarkastuslautakunta suosittelee panostamista viestintään markkinatoimijoiden tietoisuuden lisäämiseksi hyvinvointialueen tulevista hankinta-aikeista.</p>	<p>Hankintajohtaja</p> <p>Kehitystyötä tehdään, jotta löydetään tarkoitusta varten sopivin alusta ja sisältö. Samalla toteuttamista varten tarvitaan myös yksi tai useampi yhteistyökumppani, näitä ovat luultavasti viestintäyksikkö ja hyvinvointialueen tukiyhtiö 2M-IT.</p>
<p>Hankinta- ja logistiikkayksikössä toiminnan merkittävimpana haasteena nähdään tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan hankintaprosessin suunnitteluvaiheessa tapahtuva palvelukuvauksen laadinta, josta vastaa hankinnan toimeksiantaja. Mikäli kokonaiskuva palvelun sisällöstä puuttuu eikä hankintakohdetta koskevia vaatimuksia pystytä määrittelemään saatetaan hankintaprosessin aikataulun venyessä ja edellisen sopimuskauden päättymisen lähestyessä päätyä vanhentuneiden palvelukuvausten kopiointiin. Tämä haaste on riskikartoituksessa luokiteltu lisäkustannuksia aiheuttavaksi.</p> <p>Tarkastuslautakunta korostaa, että hankinnan tavoitteena on vastata hyvinvointialueen tunnistamaan ja määrittelemään tarpeeseen ja suosittelee täten varmistamaan, että hankintaprosessin suunnitteluvaihe on aikataulutettu, organisoitu ja vastuutettu.</p>	<p>Hankintajohtaja</p> <p>Hankintojen prosessikuvauksia on laadittu osana prosessien kehitystyötä organisaatiossa. Työn aikataulutus, organisointi ja vastuunjako tehdään aina osana hankintaprosessin alkuvaihetta. Monimutkaisissa, toimialat ylittävissä hankinnoissa työryhmistä tapaa tulla isoja, mikä aiheuttaa usein haasteita vahvistetulle aikataululle. Joidenkin palvelujen hankinnan osalta on myös haasteellista löytää resursseja, jotka voivat kuvata kohteen riittävän yksityiskohtaisesti ja löytää kustannustehokkaan mallin, joka soveltuu koko alueelle.</p>
<p>Pohjanmaan hyvinvointialueen omistajaohjauksen asiakirjoja ovat hyvinvointialuestrategia, omistajaohjausstrategia, omistajaohjauksen periaatteet ja omistajaohjauksen ohje. Omistajaohjauksen keskeinen asiakirja on omistajaohjauksen ohje, jota sovelletaan tytäryhtiöiden lisäksi soveltuvin osin myös osakkuusyhteisöjen omistajaohjauksessa. Muita hyvinvointialueen omistajaohjauksen asiakirjoja ja toimenpiteitä ovat muun muassa perustamissopimukset, yhtiöjärjestysmääräykset, palvelujen tuottamista koskevat</p>	<p>Hallintojohtaja</p> <p>Hyvinvointialueella on vain yksi tytäryhtiöksi luokiteltava yhtiö, viidestä (5) yhtiöstä hyvinvointialue omistaa yli 20 % osakkeista ja muista yhtiöistä vähemmän kuin 20 %. Tämä rajaa mahdollisuutta soveltaa omistajaohjauksen ohjetta suoraan sidosyhtiöihin, ohjetta sovelletaan kuitenkin joiltain osin.</p> <p>Omistajaohjausjaosto luokittelee kaikki yhtiöt oman sisäisen luokittelun mukaisesti merkittäviin, hyödyllisiin ja välttämättömiin yhtiöihin. Jaosto asettaa vuosittain toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet niille yhtiöille, jotka on määritelty merkittäviksi hyvinvointialueen toiminnalle. Näitä tavoitteita seurataan yhtiöiden neljännesvuosiraporteista, mistä tulee säännöllinen dialogi yhtiöiden kanssa. Omistajaohjausjaosto laatii näiden raporttien pohjalta vuosittain tiivistetyn raportin aluehallitukselle.</p>

<p>ja muut sopimukset, henkilövalinnat ja ohjeiden antaminen hyvinvointialuetta edustaville henkilöille. Muissa kuin tytäryhteisöissä omistajaohjauksen päätösvalian käyttö tapahtuu yhdessä muiden omistajien kanssa, mikä vaikuttaa omistajaohjauksen toteuttamiseen.</p> <p>Tarkastuslautakunnan mukaan hyvinvointialueen tulee varmistua siitä, että omistajaohjauksen asiakirjat ja toimenpiteet toteuttavat parhaalla mahdollisella tavalla omistajan tahdon ja tavoitteiden huomioon ottamista yhteisön toiminnassa.</p>	<p>Omistajaohjausjaosto nimeää vuosittain kaikille yhtiöille yhteyshenkilöt, joiden vastuulla on seurata yhtiön toimintaa säännöllisesti ja raportoida poikkeamista omistajaohjaukseen. Hyvinvointialueen tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman myötä sidosyksiköille asetetaan nyt sellaisia vaatimuksia, joita ei ole voitu ennustaa omistajaohjausasiakirjoja laadittaessa, ja siltä osin asiakirjoja voi olla tarpeellista arvioida ja päivittää.</p>
<p>Vahva ja välittävä Suomi hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi julkisten hankintojen tehokkuuden parantaminen, minkä toimina on esitetty inhouse-yhtiöiden käytön rajaamista siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa sekä inhouse-yhtiön omistukselle asetettava 10 prosentin vähimmäisomistusosuus. Inhouse-yhtiöhankintojen edellytyksiä on ohjelmassa tarkoitettu tiukentaa siten, että ne ovat mahdollisia vain, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti markkinavaihtoehtoja edullisempia tai kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi. Hyvinvointialueella inhouse-yhtiöistä tehdyillä hankinnoilla on merkittävä rooli.</p> <p>Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että saadun selvityksen mukaisesti inhouse-yhtiöitä koskevan lainsäädännön valmistelua seurataan ja että muutosten edellyttämiin järjestelyihin varaudutaan. Tarkastuslautakunta suosittelee tässä yhteydessä analysoimaan, onko inhouse-yhtiön muodossa tapahtuva toiminta kustannustehokasta, mitä vaihtoehtoja on ja mitä vaihtoehtojen vaikutukset ovat muun muassa huoltovarmuuteen.</p>	<p>Hallintojohtaja</p> <p>Omistajaohjausjaosto on tunnistanut sellaisia yhtiöitä, joiden osalta on syytä lisätä omistusosuutta, ensisijaisesti hankintamäärien perusteella. YTA-yhteistyöalueella keskustellaan omistussuhteista sellaisissa yhtiöissä, joissa monet tai kaikki hyvinvointialueet ovat osaomistajia. Riippumatta siitä, millaisia muutoksia lainsäädäntöön tulee, on erittäin tärkeää, että jokainen sidosyksikkö voi harjoittaa kustannustehokasta toimintaa, joka hyödyttää omistajia verrattuna siihen, että sama palvelu ostettaisiin vapailta markkinoilta.</p> <p>Hankintalainsäädännön muutosten valmistelua seurataan omistajaohjausjaoston kautta. Merkittäville yhtiöille on asetettu selkeät säästötavoitteet hyvinvointialueen tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman kautta. Näitä seurataan omistajaohjausjaoston kokouksissa. Ruoka- ja puhdistuspalvelujen osalta laaditaan syksyllä 2024 konsulttityönä erilaisia vaihtoehtoja siitä, miten tätä palvelua tuotetaan jatkossa hyvinvointialueen tarpeisiin.</p>
<p>Pohjanmaan hyvinvointialueen strategisissa tavoitteissa painottuvat henkilöstön pito- ja vetovoimaa vahvistavat toimet. Pitkäjänteinen työ henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden varmistamiseksi on aloitettu ja paljon toimenpiteitä on käynnissä. Parhaillaan valmisteilla on Pohjanmaan hyvinvointialueen toimenpideohjelma alan veto- ja pitovoimasta.</p> <p>Tarkastuslautakunta toteaa, että vastikään toteutettujen toimenpiteiden vaikutukset ovat todettavissa vasta myöhemmin. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että jo aloitettuja toimenpiteitä pito- ja vetovoiman vahvistamiseksi ja työhyvinvoinnin ylläpitämiseksi jatketaan.</p>	<p>HR-Johtaja</p> <p>Pito- ja vetovoiman toimenpiteiden sekä työhyvinvoinnin edistämiseen tähtäviä toimenpiteiden toteutus ja suunnittelu jatkuu.</p>

<p>Tarkastuslautakunnan havaintona on, että perusterveydenhuollossa, suun terveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa on lakisääteisten määräaikojen ylityksiä hoitopäätöksissä.</p> <p>Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueella on käytössä vaikuttavimmat keinot hoitojonojen purkamiseksi ja että toimenpiteitä hoidon saatavuuden parantamiseksi jatketaan tavoitteellisesti.</p>	<p>Toimialajohtaja SOTE</p> <p>Perusterveydenhuollon määräaikoja on parannettu, ja yhteiseen asiakas- ja potilasjärjestelmään siirryttäessä tulee myös uudet tarvittavat moduulit, joilla hoitotakuu rekisteröidään ja seurannasta tehdään luotettavampi. Suun terveydenhuollossa toimenpiteitä on suunnattu vahvasti jonojen vähentämiseksi. Toimintaa kuormittaa kuitenkin uusi asiakasvirta sitä mukaa kun jonoja lyhennetään, mikä vaatii enemmän panostusta ehkäiseviin toimenpiteisiin.</p> <p>Erikoissairaanhoidon osalta pitäisi löytää lisää tapoja vähentää hoitoon tulevien määrää ja turhaa odotusta. Erikoissairaanhoidon panostusten jälkeen TYÖOTE-malli auttaa siirrossa työterveyshuoltoon ja perusterveydenhuoltoon.</p>
<p>Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan edellä kuvassa 2 ja taulukossa 12 esitetyt THL:n tiedot Pohjanmaan hyvinvointialueen hoitopäätöksien osuuksista hammaslääkärille eivät ole luotettavia. Hyvinvointialueella on kuusi eri asiakas- ja potilastietojärjestelmää, jotka ovat käytössä sosiaali- ja perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon yksiköissä. Suun terveydenhuollon yksiköiden eri järjestelmät ovat aiheuttaneet sen, että Pohjanmaan hyvinvointialueen käyntimäärät hammaslääkärille eivät ole rekisteröityneet virheettömästi THL:n rekisteriin. Koko hyvinvointialueella keväällä 2024 porrastetusti käyttöönotettava yhtenäinen asiakas- ja potilastietojärjestelmän odotetaan ratkaisevan tiedonsiirron haasteet.</p> <p>Tarkastuslautakunta painottaa tietojen ja tiedonsiirtojen oikeellisuuden varmistamisen tärkeyttä järjestelmämuutoksen yhteydessä.</p>	<p>Tietohallintojohtajat</p> <p>Tietojen siirrossa kaikista potilastietojärjestelmistä THL:lle on ongelmia. Myös Lifecaressa on useita haasteita koskien tietojen siirtoa THL:lle. Myös sillä, miten tiedot dokumentoidaan järjestelmiin, on suuri vaikutus. Jos dokumentointia ei tehdä järjestelmän vaatimalla tavalla niin, että ne voidaan siirtää THL:lle oikein, tiedot ovat väärin THL:n raporteissa.</p> <p>Meillä on myös ongelmia perusterveydenhuollon ja hammashoidon jonojen osalta THL:n statistiikassa. Tämä johtuu dokumentoinnin ongelmista järjestelmissä. Nyt toivomme, että uuden järjestelmän myötä on helpompaa kouluttaa ja seurata, miten henkilöstö dokumentoi Lifecaressa. Silloin selviämme kuuden ohjeen sijasta yhdellä.</p> <p>Hyvinvointialueella ei kuitenkaan ole henkilöstöä, joka voisi tukea henkilöstöä dokumentoinnissa, kun usein on kyse siitä, miten organisaatio tulkitsee eri asioita. Kyse ei siis ole ainoastaan teknisistä asioista. Esimerkiksi milloin lapsen hoito määritellään alkavaksi psykiatrian poliklinikalla? Alkaako hoito siitä, kun sairaanhoitaja ottaa ensimmäistä kertaa yhteyttä lapseen/perheeseen, vai ensimmäisestä tapaamisesta psykologin kanssa? Jos organisaatio katsoo, että hoito alkaa ensimmäisestä kontaktista psykologin kanssa, näyttäytyy odotusaika hoitoon hyvin pitkänä. Jos päätetään, että hoito alkaa ensimmäisestä kontaktista sairaanhoitajan kanssa, näyttäytyy odotusaika huomattavasti lyhyempänä. Vaaditaan siis sekä organisaation että potilastietojärjestelmän panostuksia, jotta dokumentointi saadaan hyvälle tasolle. Tällä hetkellä meillä ei ole resursseja, jotka voivat tukea henkilöstöä dokumentoinnissa. Tekninen tiedonsiirto THL:lle on käyty läpi Tietoevryn kanssa, ja se tulee toimimaan. Tämä ei siis tarkoita sitä, että data tulee oikein THL:n rekisteriin, koska se vaatii myös sitä, että potilasdata on dokumentoitu oikein.</p>